

INTERNATIONAL SCIENTIFIC
PERIODICAL JOURNAL

THE EUROPEAN ASSOCIATION OF PEDAGOGUES AND PSYCHOLOGISTS "SCIENCE"

"THE UNITY OF SCIENCE"

VIENNA, AUSTRIA,
JANUARY, 2015

A.V. JUREVICH - P.152

I.S. DOMBROVSKAYA
"HUMOR IN THE CONTEXT
OF DEVELOPMENT" - P.155

E.B. FANTALOVA
"VALUES AND INTERNAL
CONFLICTS: THEORY, METHODOLOGY,
DIAGNOSTICS" - P.156

VOL. 2

MOTIVATIONAL EXPECTATIONS AS A COMPONENT OF CUSTOMER LOYALTY UNIVERSITY STUDENTS.....95

E.A. Rodionova
*Department of psychological support
professional activities, Ph.D.,
Associate Professor Saint Petersburg State University.*

K.A. Kandiliani
*MA student in "Psychology of Management",
2nd year Saint Petersburg State University*

MOBBING AS A SOCIAL PROBLEM.....98

I.S. Sagaydak
*candidate of technical sciences
Associate Professor of technogenic and
environmental security National University
State Tax Service of Ukraine.*

H.S. Zhezherya
*student of 3rd year Faculty of
Finance and Banking, National University State
Tax Service of Ukraine*

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE INTERACTION OF ETHNIC MINORITIES IN INTERETHNIC RELATIONS.....102

N.M. Semeniv
*Chair of Practical Psychology
Lviv State University of internal affairs Gorodotska.*

FAMILY GUIDANCE STUDENTS YOUTH.....106

O.A. Stoliarchuk
*department of general, age and pedagogical
psychology, Boris Grinchenko Kyiv University.*

PECULIARITIES OF THE LIFEWORLD REPRESENTATION IN THE INFORMATIONAL FIELD BY THE SUBJECT OF MASS-MEDIA COMMUNICATIONS.....109

O.A. Susskaya
*DPh, assistant professor, National University
"Kievo-Mohylianska Academy"
Faculty of Social science and Social technologies*

21. *Pyszczynski T., Greenberg J.* Hanging On and Letting Go: Understanding the Onset, Progression, and Remission of Depression. – Springer; Softcover reprint of the original 1st ed. 1992 edition. – 169 p.
22. *Guofang Li, Gulbahar H. Beckett.* "Strangers" of the Academy: Asian Women Scholars in Higher Education. – Stylus Publishing, 2005. – 304 p.

УДК 159.9.07

РОДИННІ НАСТАНОВИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

FAMILY GUIDANCE STUDENTS YOUTH

О.А. Столярчук

кандидат психологічних наук,
кафедра загальної, вікової та
педагогічної психології,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
пр. Тичини, 17, Київ, Україна, 02152

O.A. Stoliarchuk

department of general, age and
pedagogical psychology,
Boris Grinchenko Kyiv University,
av. Tychny. 17, Kyiv, Ukraine, 02152

Анотація. В роботі розкриті результати дослідження когнітивних настанов студентської молоді щодо шлюбу і сім'ї, наведені дані гендерної диференціації психологічної готовності хлопців і дівчат до шлюбу та подружнього життя.

Ключові слова: сім'я, шлюб, сімейні настанови, студентська молодь, психологічна готовність до шлюбу.

Abstract. In the article discloses the results of research in cognitive systems of students with respect to marriage and family. The results by of gender differentiation of psychological readiness of young for marriage imposed.

Keywords: family, marriage, family guidelines, students, psychological readiness for marriage.

Сім'я доречно вважається одним із найпотужніших інститутів соціалізації людини, оскільки нема практично жодного соціального і психологічного аспекту особистості, який би не лежав коренями свого формування у родинному вихованні. Дорослішаючи і прагнучи стати незалежною і самодостатньою, молода людина зазвичай психологічно відокремлюється від батьківської родини. Створюючи спочатку у свідомості, а згодом у реальному житті модель сім'ї, юнак чи дівчина відображає свої сформовані родинні настанови, які стають підґрунтям для подальшого шлюбного життя. Оскільки зміст родинних настанов молодій людині суттєво впливає на успішність дорослого шлюбного життя, то наукове вивчення цих настанов уможливорює їх оптимізацію шляхом цілеспрямованого психологічного впливу.

Психологічні аспекти шлюбу, сім'ї та дітонародження традиційно постають у фокусі вивчення багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців, як-от Т. Андрєєвої, О. Бондаренка, К. Вітека, А. Волкової, С. Діденка, М. Джеймса, В. Дружиніна, О. Зуськової, С. Ковальова, О. Козлової, В. Поліщука, В. Сатир, Ю. Трофімова, Л. Шнейдер, В. Цілуйко та багатьох інших. Спираючись на напрацювання цих вчених ми виокремили проблему психологічної готовності молоді до одруження та родинного

життя, а предметом дослідження постали родинні настанови студентів як типових представників сучасної молоді. Дослідження мало пропедевтичний характер в контексті подальшої взаємодії зі студентами, що обрали для вивчення додаткову навчальну дисципліну «Психологія сучасної сім'ї». Отже, метою статті є розкриття типових психологічних настанов щодо шлюбу та сім'ї студентів як представників пізнього юнацького віку.

Для виявлення когнітивних настанов представників пізньої юності щодо шлюбу та родинного життя було застосовано метод анкетування, в якому студентам обох статей було запропоновано відповісти на ряд анкетних запитань відкритого і закритого характеру. Загальна вибірка респондентів становила 116 осіб у віковому діапазоні від 19 до 21 року, серед них – 54 хлопці і 62 дівчини. Участь представників обох статей у дослідженні дозволила простежити гендерні аспекти родинних настанов молоді, оскільки за словами В.М. Поліщука, психологічна готовність до шлюбу – багатоаспектна проблема, яка базується на психологічній сумісності партнерів та включає в себе питання формування статевої ідентифікації особистості, її розвиток, оволодіння стереотипами чоловічої і жіночої поведінки тощо. Благополуччя сім'ї залежить від специфіки засвоєння ролей чоловіка і дружини, батька і

матері, знання і уявлення про себе як людину певної статі із специфічними потребами, ціннісними орієнтаціями, мотивами, інтересами і формами поведінки, а також уявленнями про сімейне життя, що служить психологічною основою шлюбу і впливають на міжособистісні відносини подружжя [2, 230].

Хоча у сучасному українському суспільстві погляди на так званій громадянській шлюб стають все більш лояльними, однак результати анкетування виразно засвідчили, що 76% дівчат і 67% хлопців щодо себе в перспективі надають перевагу зареєстрованому шлюбним відносинам. Втім, показовою є більша прихильність хлопців до незареєстрованого шлюбу, оскільки своє позитивне ставлення до такого статусу висловили 25% опитаних представників сильної статі на тлі лише 9% дівчат. Водночас 12% опитаних студенток визнали, що тип шлюбного проживання – зареєстрований чи цивільний – для них не є принциповим питанням. Серед представниць слабкої статі майже не виявлено тих, хто обрав майбутнє самотнє життя (лише 3%), а серед опитаних хлопців вибірка потенційних холостяків становить 8%.

Хоча сьогодні вінчання є досить розповсюдженим, хоча і не обов'язковим атрибутом одруження, проте 27% дівчат вважають його за порукою щасливого шлюбу, ще 48% – бажаною подією із часом. Виразною є відмінність настанов хлопців щодо цього питання, бо 45% опитаних студентів вважають вінчання примхою віруючих людей, а 40% хлопців погодились би на вінчання за умови наполягання нареченої або родичів.

Як слушно зазначають С.В. Діденко і О.С. Козлова, перші уявлення про шлюб дитина здобуває в батьківській сім'ї або в її альтернативі. Внаслідок спілкування з батьками, іншими людьми в неї формуються гендерні сімейно-рольові якості [1, 149]. Проведене анкетування виявило, що 53% респондентів жіночої статі та 50% чоловічої частково запозичили б досвід своїх батьків у подружньому житті. Привертає увагу значний відсоток опитаних, які вважають, що сімейний досвід їх батьків є негативним (30% опитаних дівчат і 45% хлопців). Натомість лише 17% студенток і 5% студентів оцінюють подружні взаємини батьків як взірці для наслідування.

У межах українського менталітету сформувалась схильність до подвійної концентрації подружньої влади (де-юре патріархальної, де-факто партнерської). Цю схильність «успадкувала» і опитана молодь, позаяк переважна більшість студентів виявили прогресивні настанови щодо цього питання, а саме 82% дівчат та 67% хлопців вважають оптимальним ситуаційний розподіл влади, коли чоловік і дружина загалом спільно приймають рішення і обоє несуть за них відповідальність.

Попередньо висвітлені прагнення опитаних респондентів до партнерства у подружніх взаєминах підтверджуються і виявленою орієнтацією у переважній кількості опитаних студентів (80% дівчат та 61% хлопців) на рівний розподіл обов'язків між чоловіком та дружиною, який включає в себе працевлаштування, економічне забезпечення родини обома подружніми партнерами, а також спільне виконання ними побутових завдань та виховання дітей. Водночас зафіксовано досить високий показник прихильників серед хлопців (33%) традиційного розподілу родинних функцій, де економічне забезпечення здійснює чоловік, а дружина підтримує побут і виховує дітей.

Процес вибору майбутнього шлюбного партнера здебільшого ґрунтується на особистісних якостях претендента. Аналіз результатів нашого дослідження дозволив встановити, що, за думкою дівчат, найбільш суттєвими позитивними якостями, які мають бути характерними для їх майбутніх чоловіків, є відповідальність (35% виборів) та чесність (33%), не менш важливими виявилися цілеспрямованість (30%) і вірність (24% виборів). Опитані хлопці в першу чергу цінуватимуть у дружини такі риси, як вірність (45% виборів), доброту (20%), розуміння (15%), чесність та підтримку (по 11% відповідно).

Неприйнятними якостями майбутнього шлюбного партнера для опитаних дівчат фігурують будь-які прояви жорстокості, агресії, дратівливості (38% виборів), брехливість (26%), егоїзм (21%) і байдужість (17%). Хлопці, формулюючи риси, які вони не терпіли б у майбутньої дружини, зазначали егоїзм (36% виборів), брехливість (25%), невірність (20%), інтелектуальну обмеженість (11%), а також недовіру, байдужість, безвідповідальність та марнотратство (по 8% виборів відповідно).

Проведене анкетування уможливило визначення чинників успішного шлюбу очима дівчат та хлопців пізнього юнацького віку, що відображено у табл. 1.

Домінуючою причиною стійкої для України тенденції зменшення дітонародження вважається соціально-економічна і політична нестабільність. Однак останнім часом соціологи констатують, що на теренах нашої країни розповсюджується нова, досить популярна ідеологія «чайлд-фрі», яка передбачає свідому відмову від народження або всиновлення дітей [3, 27]. За даними нашого дослідження 47% опитаних дівчат та 34% хлопців лояльно відносяться до цього явища, оскільки вважають, що краще взагалі не мати дітей, ніж не бути спроможним їх виховати. Близько третини студенток вважають, що неприродно відмовлятися від дітей, і негативно ставляться до цього явища, в той час як серед опитаних хлопців цей показник є значно більшим, досягаючи 53%.

Результати ранжування чинників успішного шлюбу

№ з/п	Назва чинника	Рейтингова позиція		Середній показник	
		Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці
1	Наявність дітей	7	5	7,08	5,08
2	Достатня кількість грошей	8	8	7,23	7,02
3	Подружня вірність	3	2	3,79	3,47
4	Наявність власного житла	6	7	6,94	5,6
5	Сексуальна сумісність	4	6	4,32	5,36
6	Прихильність родичів	10	10	8,32	7,91
7	Узгодженість життєвих цінностей і потреб	5	4	4,79	5,05
8	Інтерес, взаєморозуміння і підтримка	2	3	2,85	4,64
9	Взаємне кохання	1	1	1,79	3,38
10	Відсутність шкідливих звичок	9	9	7,73	7,13

Ці результати підтверджуються також розповсюдженням бажанням більшості дівчат-респондентів у майбутньому стати матерями із планами народження двох дітей (66%) або однієї (18%). А от тенденція до створення багатодітних сімей виявлена лише щодо 8% студенток, які готові народити трьох або більше нащадків. Результати опитування показали, що є багато охочих в перспективі стати батьками і серед хлопців: більшість опитаних представників сильної статі (56%) виявили готовність до виховання двох дітей, ще 20% хлопців не проти мати в майбутньому трьох або більше дітей.

Таким чином, опитаних хлопців і дівчат поєднують спільні настанови щодо провідних чинників щасливого шлюбу (взаємне кохання, подружня вірність, інтерес, взаєморозуміння і підтримка подружньої пари) та дещо різняться погляди на вагомість сексуальної сумісності, дітей. Важливо, що настанови опитаних студентів відображають тенденцію домінування психологічних чинників успішного шлюбу, однак, на нашу думку, недооцінено негативну роль шкідливих звичок як бар'єру вдалої подружньої взаємодії.

В цілому дослідження засвідчило досить прогресивний характер настанов опитаних представників пізньої дорослості з питань шлюбно-родинних взаємин, що стало сприятливим підґрунтям для опанування ними змісту навчальної дисципліни за вибором «Психологія сучасної сім'ї». Зауважимо, що цей навчальний курс охоче вибирають студенти всіх спеціальностей, мотивуючи бажанням створити власну гарну родину. Також студенти усвідомлюють обмеженість власного досвіду, бо налаштовані на наукове висвітлення питань психології сім'ї.

Другокурсники та третьокурсники, що опановують зміст психології сучасної сім'ї, орієнтовані не тільки на вивчення теоретичного матеріалу з обов'язковим супроводом життєвими приклада-

ми, а й на дослідження власних родинних настанов і особливостей засобами діагностичного тестування. Студенти виразно демонстрували впродовж опанування вищезначеної навчальної дисципліни критичне сприймання матеріалу через співставлення його з власним досвідом. Зафіксовано факт, що, попри уникнення обговорень проблем власної генетичної родини на загаль, молоді люди свої родинні настанови відображають у змісті практичних завдань. Також під час виконання індивідуальних контрольних завдань студенти предметно описують психологічні аспекти власної родини, зокрема реалізацію родинних функцій, типологію сім'ї за різними класифікаціями, ретельно аналізуючи причини та ймовірні способи розв'язування сімейних конфліктів і криз.

При обговоренні тенденцій розвитку сучасної української сім'ї більшість молодих людей оптимістично бачить перспективи її розвитку – родина не вироджується, а трансформується. Підтверджуючи тезу науковців, що інститут сім'ї нині переживає кризу, бо не спроможний вирішувати ті проблеми, які ефективно розв'язував протягом століть, молодь вважає його базовим для існування суспільства, а також для збереження його ментальності, про що свідчать такі вислови студентів: «Сім'я – це велика цінність нашого суспільства, яку треба всіма силами берегти», «Сім'я – це складна система, без якої не було б нашого суспільства», «Сім'я – це в першу чергу традиції, бо молодь багата мудрістю батьків».

Обговорення тематичних питань виявило стійку орієнтацію більшості студентів на створення власної родини, ядром якої має стати подружня пара та стосунки в ній. За словами третьокурсників, сім'я та її створення потребує розуміння себе та партнера; подружні стосунки між чоловіком і жінкою – це неначе коштовний камінь, що потребує ювелірної обробки. Молоді

люди надають перевагу побудові подружньоцентричної родини на протилежність дітоцентричній. Хлопці та дівчата виявляють загальну готовність до універсалізації виконання подружніх сімейних функцій, однак при детальному обговоренні відображають розповсюджені в українському суспільстві гендерні стереотипи на кшталт обов'язкового матеріального забезпечення родини саме чоловіком і провідної ролі дружини у вихованні дітей.

Студентки налаштовані на поєднання сімейних обов'язків і професійної діяльності, визнаючи психологічні ризики статусу жінки-домогосподарки; хлопці демонструють неоднорідні настанови, приміром, їх менша частина родину сприймає як «другорядну сферу для підтримки кар'єри», багато представників сильної статі спробує поєднати професійну та сімейну самореалізацію, фігурують і носії відверто прогресивних ідей, які готові іти в декретну відпустку по догляду за дитиною, поки дружина буде працювати.

Маючи досвід проживання у неповній родині, студенти детально аналізують її психологічні особливості та ризики для виховання дітей. По-

зитивним є факт визнання молодими людьми неминучості проблем родинного життя, зокрема конфліктів і криз, і супутня готовність їх вирішувати: «Подружнє життя – це в першу чергу робота, над якою мають працювати обидва», «Спілкуванням можна конструктивно вирішити всі родинні проблеми, якщо цього хотіти».

Отже, аналіз результатів дослідження родинних настанов студентів засвідчив переважаючий прогресивний характер цих настанов. Встановлено, що опитані молоді люди визнають цінність сім'ї для успішної дорослої самореалізації, зорієнтовані на майбутнє одруження та налагодження партнерських стосунків у шлюбі. Студенти схильні до створення в перспективі малодітної родини з відокремленим від батьків проживанням; загалом толерантно ставляться до інфертильних родин і політики «чайлд-фрі», якщо за нею стоїть зважений свідомий вибір, а не інфантилізм; лояльно ставляться до розлучення, цивільного шлюбу, визнаючи їх більші ризики для жінки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у детальному дослідженні настанов молоді щодо народження та виховання дітей.

Література

1. Діденко С.В. Психологія сексуальності: підручник / С.В. Діденко, О.С. Козлова. – К.: Академвидав, 2009. – 304 с.
2. Психологія сім'ї: навч. посіб. / За заг. ред.: В. М. Поліщука. – Суми: Університетська книга, 2008. – С. 230-231.
3. Шаповал А. «Чайлд-фрі» – новітня загроза зниження народжуваності» / Антон Шаповал // Віче. – 2010. – № 6. – С. 27-30.

ОСОБЕННОСТИ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ ЖИЗНЕННОГО МИРА В ИНФОРМАЦИОННОМ ПОЛЕ СУБЪЕКТА МАСС-МЕДИЙНЫХ КОММУНИКАЦИЙ

PECULIARITIES OF THE LEFWORLD REPRESENTATION IN THE INFORMATIONAL FIELD BY THE SUBJECT OF MASS-MEDIA COMMUNICATIONS

О.А. Сусская

*канд. филол. наук, доцент,
Национальный университет
«Киево-Могилянская Академия»,
факультет социальных наук и социальных технологий. E-mail: susskaya@bigmir.net*

O.A. Susskaya

*DPh, assistant professor,
National University
"Kievo-Mohylianska Academy"
Faculty of Social science and Social technologies
E-mail: susskaya@bigmir.net*

Аннотация: в статье рассматриваются исследования позиций индивида в масс-медийном пространстве, а также проблемы, которые становятся все более актуальными во времена социальных, экономических и политических изменений в обществе; исследования информационного поля, сформированного в соответствии с индивидуальными потребностями, представляют один из важнейших подходов, обозначенных в теоретическом базисе современной коммуникативистики. В статье представлен анализ подходов и составляющих новой «контаминационной модели» процесса конструирования информационного поля личности.

Ключевые слова: массовая коммуникация, общество, жизненный мир, информационное поле, информационные потребности, коммуникативное взаимодействие, личность.